
INHOUD BULLETIN NR. 42

- 2 In heugenis**
Hans Eyl
(vervolg estafettereeks)
- 5 HALO (en ik) in de jaren zestig**
Reinout Hogeweg
- 8 Een gastles**
Jacqueline Cramer
- 9 Het Lustrumnummer**
Anne Branbergen
- 12 Uitnodiging Dies**
- 13 Een halve eeuw geleden**
Anton Zoutewelle
- 16 Comenius teruggevonden**
Michael Huig
- 19 Onder de rokken van de majesteit in Berlijn**
Patrick van den Hanenberg
- 21 Mededelingen**
- 22 Van het secretariaat**
- 23 Aanmeldingsformulier 14 februari 2009**

In 2006 werd een estafettreeks gestart: het stokje is intussen beland bij Hans Eyl, die het als zevende deelnemer overnam van zijn jaargenoot Rudy Kousbroek.

IN HEUGENIS

Mijn entree op het Amsterdams Lyceum stond in het teken van een voorsprong en een achterstand. Ik had nooit Latijn en Grieks geleerd, terwijl leerlingen in de vierde klas Cicero en Xenophon lazen, maar ik had - in de twee en half jaar van mijn onderduiktijd - mij grondig met Goethe, Shakespeare en Alain-Fournier bezig gehouden. Die vierde klas had ik te danken aan dr. C.P. Gunning, die vond dat het, na zo'n lange solitaire puberteit, beter voor mij was een paar jaar in een scholengemeenschap door te brengen dan mij voor het staatsexamen voor te bereiden, waar ik zelf het meest voor voelde. De reden waarom hij juist de vierde klas geschikt vond om mijn middelbare schoolopleiding te beginnen was waarschijnlijk om mij een groter leeftijdsverschil met klasgenoten, die het onderwijs ook tijdens de bezetting konden blijven volgen te besparen.

In de zomer van 1945 logeerde ik zes weken bij mijn oom en tante in Haamstede, vanwaar ik mij iedere dag met de stoomtram naar Zierikzee begaf, waar een bibliothecaris van het Vaticaan zijn vakantie bij zijn ouders doorbracht. Hij las en sprak vloeiend Latijn en ik leerde van hem die taal, zoals een kind in zijn prae-grammaticale fase leert spreken, zonder nochtans te weten te komen wat een *ablativus absolutus*, een *infinitivus pro imperativo*, of zelfs maar *declinatie* of *coniugatie* betekenden.

Mijn rampzalige ervaringen tijdens vijf jaar bezetting waren waarschijnlijk een belangrijke oorzaak van de volslagen voldoening waarmee ik mijn lyceumtijd doorbracht. Deel uit te maken van een kring, waarin actieve en passieve waardering voor elkander mogelijk was, was voor mij een ongekende belevenis. Toen mijn klasgenoot Herman Haitink – de latere dirigent Bernard Haitink – aan het eind van de vierde klas zijn opleiding aan het Amsterdams Conservatorium voortzette, werd ik, tijdens mijn afwezigheid wegens een longontsteking, als zijn opvolger als klassenvertegenwoordiger gekozen. Het was een andere ervaring dan de bedreiging van kort geleden, toen de Grüne Polizei tijdens een razzia voor het huis waar ik was ondergedoken door megafoons “Juden heraus” brulden. Het gezin dat mij beschermde had de voordeur open gezet om het te laten schijnen alsof een huiszoeking al had plaats gevonden.

Toen het mijn beurt was om tijdens de les Nederlands een voordracht te houden, koos ik de gedichtenbundel Orpheus en Ahasverus, van J. van Wageningen (prof. J.

Presser) als onderwerp, de poëtische evocatie van de arrestatie en deportatie van de vrouw van de dichter. Mijn leraar, de heer Cappenberg was zichtbaar ontroerd en vond het niet gepast zijn beoordeling in zoets nuchters als een cijfer uit te drukken.

Eveneens door herinnering geschraagd was de ontdekking toen ik de redactie van H.A.L.O. van mijn voorganger had overgenomen. Deze had namelijk een aantal gedichten van Remco Campert in portefeuille gehouden. De overweldigende indruk die het tijdens de bezetting illegaal verschenen *Lied der Achttien Doden* van Jan Campert op mij had gemaakt dwong mij, figuurlijk gesproken ongezien, de gedichten van zijn zoon in het eerste nummer van H.A.L.O. dat ik als redacteur had verzorgd te publiceren. Sedertdien voel ik mij met een nog steeds bestaande innige vriendschap met hem verbonden.

In de vijfde en zesde klas had ik Duits van de heer Max Ferdinand Eugen van Bruggen, die in zijn vrije uren op school aan zijn proefschrift werkte, dat als titel kreeg *Im Schatten des Nihilismus*. Hij poseerde als dandy, kwam joyeus de klas binnen, wierp zijn handschoenen met een elegante zwaai op de lessenaar voor hem en las met ons *Unordnung und frühes Leid* van Thomas Mann. Door een bepaalde achtergrondkennis had mijn waardering voor hem een enigszins ironisch tintje gekregen. Hij placht moeilijke woorden te verklaren met voorbeelden van zinnen waarin zij gebruikt worden. Ter illustratie van de betekenis van het woord ‘abgefeimt’ zei hij: “Der Richter sah dasz er mit einem abgefeimten Schurke zu tun hatte”, maar voor mij viel hij door de mand toen hij daaraan toevoegde: “dat verzin ik hier zo maar”, want tijdens mijn jarenlange isolement had ik het boekje “Schwere Wörter” in zijn geheel uit mijn hoofd geleerd en wist dus dat die zin daarin voorkwam.

Ik had les van drie leraren van professoraal kaliber. Dr. Heimans onderwees ons als bioloog de erfelijkheidsleer en de mutatietheorie. Hij was de medewerker geweest van Hugo de Vries, Nobelprijswinnaar voor diens bijdrage op dat gebied. Mijnheer Gunning verklapte mij dat die prijs eigenlijk aan de heer Heimans toekwam, maar dat Hugo de Vries met de eer was gaan strijken. Dr. G. Kalff was zijn benoeming als hoogleraar misgelopen aangezien de faculteit zijn proefschrift over Frederik van Eeden te speels vond, omdat het eerste hoofdstuk als titel had “De kop”, waarin de promovendus een fysiognomische analyse gaf van Van Eedens karakter. En dan nog dr. S. Dresden, leraar Frans, die echter snel op jeugdige leeftijd hoogleraar in Leiden is geworden.

Aandoenlijk was de manier van lesgeven van de heer Van Delft. Hij was een struma-patiënt, waardoor zijn hele gestalte iets gedrongens had en zijn stem enigszins kraakte. Hij onderwees ons Plato, en sprak ons met ‘U’ aan als hij ons een beurt wilde geven om een stukje te vertalen. Onder zijn leiding hadden wij een werkweek in het Maarten Maartenshuis, die in het teken stond van de Griekse versie van het Nieuwe Testament. Op een dag kwam daar ook de heer Bomhoff, leraar Nederlands en geschiedenis, naar toe. Na het avondeten organiseerde de heer Van Delft een discussie over godsdienst en nodigde zijn collega Bomhoff die – van huis uit katholiek – tot het protestantisme was bekeerd, uit het gesprek in te leiden met een exposé over zijn religieuze belijdenis.

De strekking van het betoog van de heer Bomhoff kwam erop neer dat hij het Christendom aanvaardde, omdat hij nu eenmaal in dat deel van de wereld geboren was waar hij de bijbel aantrof. Na deze uiteenzetting lokte de heer Van Delft mij met een zeker olijk genoegen uit om tegen de argumenten van de heer Bomhoff stelling te nemen.

Nu was het geboden om met inachtneming van de egards die in die tijd nog onge-rept de verhouding tussen leraar en leerling beheersten, mijn kritische reactie zo in te kleden dat daarin toch voldoende mijn ‘dissenting opinion’ tot zijn recht kwam. Maar door mijn verbazing over de simplistische redenering van de heer Bomhoff hoorde ik mezelf toch zeggen: “Mij lijkt die topografische verklaring van zo’n belangrijk fenomeen als het Christendom toch wel erg eenvoudig. En bovendien moet het toch de heer Bomhoff bekend zijn dat de bijbel die hij in zijn geboorteland aantrof voor het overgrote deel niet over het Christendom handelt”. Misschien vergis ik mij, maar het leek erop alsof de heer Van Delft enig kritisch commentaar op de ideeën van de heer Bomhoff best kon waarderen, want enigszins meesmuilend knikte hij mij goedgehartig toe.

Ten afscheid schonk hij mij als klassenvertegenwoordiger uit zijn eigen bibliotheek een fraai in leder gebonden uitgave van de biografie van Paul Verlaine door Edmond Lepelletier met een opdracht “in heugenis aan onze wondermooie Ars Una werkweek” en waarin mijn 17 klasgenoten hun handtekening hadden geplaatst.

Op een van de diesvieringen van het Amsterdams Lyceum, die drie dagen duurden, had ik de rol van de verteller in Thornton Wilders toneelstuk *Our Town*. Wij werden geregisseerd door een wat onbestemde, middelbare amateur-artiest, die naast het schilderen van landschappen ook een liefhebber was van toneel. Waarom weet

ik niet, maar dr. Gunning had die man, midden in de voorbereidende repetities zijn congé gegeven en mij opgedragen zijn taak over te nemen. “Dat kan je best”, had hij geantwoord op mijn bezwaar dat ik zelf voor het eerst in een toneelstuk een rol vervulde. Het stuk werd drie avonden opgevoerd en de viering van die dies lijkt mij een goede gelegenheid om mijn herinneringen aan mijn lyceumtijd te laten rusten.

Het zou mij zeer verheugen, als Herman (Bernard) Haitink, van wie ik als klassenvertegenwoordiger indertijd ‘het estafettestokje’ heb overgenomen, ook nu weer – na zoveel jaren – bereid zou zijn, in dit geval mij, op te volgen als rapporteur van zijn schoolherinneringen. Ik denk met groot genoegen terug aan zijn kamer op de

Reijnier Vinkeleskade waar hij mij leerde een partituur te lezen van onder andere Richard Wagners *Tristan und Isolde* en het *Concert voor orkest* van Béla Bartók.

Hans-Richard Eyl (1948)

Dr. P. van Delft (1890-1959), zoals velen zich hem zullen herinneren. Hij was docent oude talen van 1922 tot 1955. foto's (ca. 1947): Ineke Molenaar-Hagedoorn.

In het kader van 90 jaar HALO een tweede bijdrage:

HALO (EN IK) IN DE JAREN ZESTIG

door Reinout Hogeweg

Een paar goede lyceumvrienden en hun partners verrasten mij een decennium geleden met een door hen vervaardigde speciale editie van HALO. Ze hadden een exacte kopie weten te maken van de (erg sobere) opmaak en het formaat van HALO in de 47^e jaargang en die gevuld met roerende herinneringen. Hoe goed wisten zij dat het redacteurschap van HALO tot mijn dierbaarste herinneringen behoort en zeker het schooljaar 1964 – 1965 toen ik hoofdredacteur was. Aan die eervolle positie was een lange strijd vooraf gegaan...

Toen ik in mijn blauwe blazertje voor het eerst het imponerende gebouw betrad, kende ik HALO al want mijn *Grote Broer* Martijn, die al enige tijd ‘niet geheel

onopgemerkt' op het Amsterdams zat, nam regelmatig een prachtig gedrukte krant mee die met een wapentje in de naam wel wat leek op het *Algemeen Handelsblad*. Bovendien hadden we thuis een zwart boekwerk van een paar honderd pagina's, bevattende één jaargang van 'Het Amsterdamsch Lyceïsten Orgaan' van het schooljaar 1929-1930. Blijkens een opdracht eerlijk gewonnen door mijn vader bij een Diesprijsvraag. Hoe overmoedig voelde ik mij toen ik in dat eerste jaar (1d!), toen ik er zeker van was dat niemand keek, een 'stukje' in de kopijbus liet glijden. Zou dat kastje ooit wel geopend worden en zou ik niet met hoongelach overladen worden? Als brugpieper in HALO publiceren, wat dacht ik wel? De HALO kwam uit en 'ik' stond er in !! *Le plaisir de se voir imprimé*, heb ik toen voor het eerst ervaren en nooit meer zo mooi!

De redactie werd echter altijd gevormd door in mijn ogen héél oude en extreem literaire gymnasiasten die natuurlijk nooit hun positie zouden overdragen aan jonkies zoals ik. Maar... de tijdgeest werkte mee: we werden allemaal een beetje brutaler en een paar jaar later pleegde een groep uit de lagere klassen een 'coup' en zaten we voordat we het wisten in de Westloge (een heel bijzonder kamertje dat toen het domein was van de redactie). Er waren vele problemen geweest rond onze schoolkrant en het eerste nummer van die 46^e jaargang verscheen pas in januari 1964, maar we hadden een plek veroverd.

Citaat: *Nu dezer dagen weer een nieuw voorbeeld (nl. van 'rages'): The Beatles.(...) Zij komen in Nederland. Als alles goed loopt, in april.*

Het tweede (zonder datum) had alweer een iets andere redactie en was nu volledig in handen van de jongere generatie. Er verschenen twee mooi gedrukte nummers die zelfs per post bezorgd werden. In het meinummer bleek echter de redactie teruggebracht tot het éne meisje dat als 'Hoofdredactrice' in het colofon vermeld stond. Ruzie!

Na al die jaren zal ik die kwestie hier niet meer oprakelen, maar aan het begin van de 47e jaargang vormden Marianne Roos, Mieke Wegener Sleeswijk, Justus Voûte en ik de redactie en dat hielden we een heel schooljaar vol. Het Dagelijks Bestuur had voor onze eerste uitgave een uitleg beloofd over de merkwaardige gang van zaken en dat deden zij heel tactisch in de vorm van een sprookje:

Citaat: *Hierop benoemde de Raad der Ouden van het land de vos tot bakker.*

Die vos was ik, maar we troffen een failliete boedel aan, dus gingen we over op het goedkope, maar matig ogende *stencilen*. Het tweede nummer was een 'extra editie' omdat er was ingebroken in de school en er vernielingen waren aangericht.

Citaat: *In de rectorkamer werd ook een fles sherry over het bureau leeggegoten.*

Dat leidde toen al tot de eerste berichten dat 'de jeugd van tegenwoordig' volstrekt bandeloos was geworden... en daarom wilden wij direct enige tegenstem laten horen.

Het decembertijdschrift dat we in de kerstvakantie door zo'n 15 vrijwilligers bij iedereen in de brievenbus lieten doen, was in 'offset' en dat zag er een stuk beter uit. Maar .. er stond kritiek in! *Wij zijn enigszins teleurgesteld in de houding van de Staf*, stond er in een stukje over alle problemen van HALO want de schoolleiding had niets gedaan om onze schoolkrant in leven te houden. *We horen nooit wat*, bedoeld werd van de schoolleiding. Werden wij toen van school gestuurd? Nee, in het volgende nummer stond dat de rector, de heer Van Pesch, ons in de rectorkamer had uitgenodigd, ons gecompimenteerd had en de wat afstandelijke houding van de leiding had toegelicht. Maar we hadden het in die HALO nog veel bonter gemaakt!

In een artikel "Stijlgevoel" schreef ik dat het niet klopte dat de schoolleiding de leerlingen voortdurend op het hart drukte zich netter te gedragen en dat er een absoluut rookverbod op school van kracht was, maar dat sommige docenten rokend de klas inkwamen, soms zelfs bleven roken (zelfs pijp) en dat er een keer uit een prullenmand 'nog enkele minuten rookwolken te voorschijn kwamen'. Ik zie na al die jaren nog die ene docent voor me die in zijn lessenaar een asbak had verborgen en de inspiratie voor zijn briljante betogen uit zijn vele sigaretten haalde.

Boos!! Hoe durfden wij een regel voor scholieren ook toe te passen op docenten? Het woord 'censuur' viel zelfs, maar geen van de 'aangevallen' docenten ging in op onze uitnodiging zijn mening op schrift te zetten. Eén van mijn goede herinneringen is dat de rector mij sindsdien na elk nummer even langs liet komen en dan zijn mening gaf over de gepubliceerde stukken, waarderend of kritisch, maar dat hij ons verder alle vrijheid gaf.

Citaat: In 1965 is er in Amerika tot nu toe slechts één gouden single geweest: 'I feel fine' van The Beatles. Deze Engelse beat-groep is het nieuwe jaar weer buitengewoon sterk begonnen. Historische woorden!

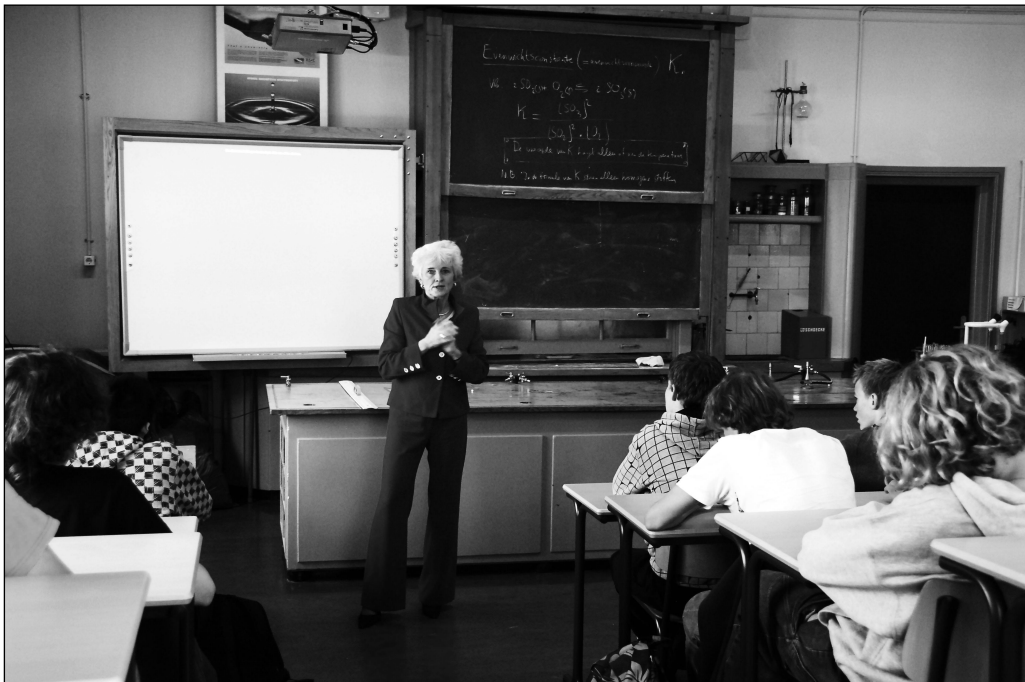
Nummer 4 heette *oorlogsherdenkingsnummer* want de oorlog kreeg in 1965, 25 jaar na het begin van de bezetting, overall extra aandacht. Voor dit nummer kregen we veel complimenten en twee jaar later nam Ernst Hirsch Ballin, die met onder meer Jacqueline Cramer (jawel!) de redactie vormde van het speciale lustrumnummer, twee artikelen over: het interview met de heer La Grand (*Lange*), die van 1927 tot 1963 conciërge was geweest en het resultaat van een onderzoek hoe er in de jaargangen direct voor en tijdens de oorlog in HALO gereageerd werd. In juni verscheen nr. 5 en konden we met trots constateren dat we HALO nu weer helemaal gezond konden overdragen aan de volgende redactie.

We zijn nu decennia en vele redacties verder, maar toen ik las dat HALO vorig jaar werd uitgeroepen tot 'de beste schoolkrant' was ik trots op hen én op het feit dat al die redacties sinds oktober 1918 die ketting van jaargangen nooit doorbroken hebben. Op naar de honderdste jaargang!

Op 9 oktober kregen de leerlingen die in de vierde klas het vak Natuur, Leven en Technologie volgden, een bijzondere gastles van oud-leerlinge Jacqueline Cramer, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Op de vraag van de redactie hoe zij het had ervaren om nu voor de klas te staan in haar oude school, antwoordde zij als volgt:

Ik vond het heel leuk om les te geven in de vertrouwde omgeving van het scheikunde lokaal van het Amsterdams Lyceum. Het is heel wat jaren geleden dat ik (trouwens samen met Ernst Hirsch Ballin) op het Amsterdams zat.

De tijden zijn veranderd. Het vak milieu bestond nog niet en ook van computers hadden we nog nooit gehoord. Maar aan de sfeer van deze school is weinig veranderd. Die straalt nog dezelfde historie uit die ik gekend heb.

Ik hoop dat de leerlingen de gastles interessant vonden. Het ging vooral over de vraag hoe we in Nederland een ambitieus klimaat- en energiebeleid concreet uitgevoerd kunnen krijgen. Mijn hoofdboodschap was: iedereen moet en kan hieraan meewerken: bedrijfsleven, burgers, maatschappelijke organisaties en natuurlijk ook de overheid. Alleen dan gaat het lukken.

Jacqueline Cramer (1969)

HET LUSTRUMNUMMER

‘Woon je hier eigenlijk nog?’ vroeg mijn moeder, terwijl ik met de deurknop al in de hand op het punt stond weer te gaan. Ik kwam af en toe nog wel eens naar huis, om te douchen, wat schone kleren aan te trekken en naar de WC te gaan. Bij anderen naar de WC gaan lukte me niet, zelfs niet bij Ashkaine. Ik vond het een ongelooflijk kortzichtige vraag van mijn moeder. Kon niet iedereen van mijlen afstand begrijpen dat hier geschiedenis werd geschreven? Was er iets belangrijkers dan het lustrumnummer van de HALO voor het 65-jarig bestaan van het Amsterdams Lyceum? Moest ik nog uitleggen dat wij, Ashkaine en ik, dag en nacht in touw waren om het meest onvergetelijke HALO-nummer aller tijden te maken? En dat ik *natuurlijk* bij Ashkaine thuis moest eten, slapen, of althans, die paar uurtjes slaap die we nog wisten te pakken als we in het holst van de nacht uit het kantoor van haar vader naar boven slopen en uitgeput op bed stortten. Het was 1982 en we waren zeventien.

Alles was wat ons betreft ondergeschikt aan de HALO. Ook het kantoor van Ashkaine’s vader, op de eerste verdieping van het huis aan de Johannes Verhulststraat, twee minuten lopen van school. Hij verkocht zeilboten en andere watersportartikelen. Op zijn kantoor stond een kopieerapparaat, een printer, een computer en een fax. Wij gingen direct aan de slag als zijn werkdag ten einde was, en maakten ’s nachts van zijn keurige kantoor een grote bende. Overal lagen stapels papier, drukproeven en coverontwerpen. Ashkaine en ik zaten wijdbeens op de grond te knutselen, of kropen op handen en knieën van stapel naar stapel.

Het kwam niet bij ons op dat we het eenmansbedrijfje van haar vader ernstig ontwrichtten. En ook het gezinsleven op de twee verdiepingen boven het kantoor. Zolang ons redactielokaal overdag bezet was door de zeilboten, hielden we na school open vergadering in de woonkamer. Ashkaine’s moeder zette thee, slo ten thee, voor steeds weer nieuwe ploegen mensen, de deur beneden naar de straat stond permanent open, omdat het kleine zusje van Ashkaine door al dat gebel van streek raakte. De twee steile trappen naar de woonverdieping resonerden van voortdurend op en neer bonkende voetstappen. Ashkaine en ik zaten in kleermakerszit op de comfortabele ruime bank, die in verschillende ele-

menten dwars door de kamer liep. Wij stonden iedereen te woord, ontvingen medescholieren en leraren, brainstormden en zaten helemaal in onze rol als hoofdredactie. Ik had het telefoonnummer van Ashkaine gegeven aan iedereen die me wilde bellen. Mijn ouders konden me daar ook bereiken. ‘Bel me maar bij Ashkaine,’ zei ik.

Mobiele telefoons bestonden toen nog niet.

Het was in de zoveelste nacht van januari of februari 1982. Het was koud op het kantoor van Ashkaine’s vader. Maar dat merkten we niet, want wij kropen koortsachtig van stapel naar stapel en hadden het kopieerapparaat, dat alweer was vastgelopen, net dankzij Ashkaine’s wonderbare technische inzicht aan de praat gekregen. Het liep tegen de deadline, en er was nog verschrikkelijk veel te doen.

De deur ging met een knal open. Op de drempel stond de vader van Ashkaine. Hij had één oog dat een eigen leven leidde. Terwijl hij je – met het gezonde oog – aankeek dwaalde het andere oog naar een hoek. Ik was bang voor het andere oog.

‘Wel godverdomme,’ zei hij beheerst. Juist dat hij het zo beheerst zei was heel eng. Zijn kantoor was een beestenbende. We namen inmiddels ook niet meer de moeite om het tenminste zo op te ruimen dat hij er de volgende dag normaal aan de slag kon. De stapels lagen kriskras over de vloer, en wij vonden dat dat best even kon. Het ging immers om het lustrumnummer van de HALO!

‘Jullie ruimen die hele teringzooi nu op,’ vervolgde de vader van Ashkaine. Hij liet een ijzige stilte vallen. Ik had de Godfather toen nog niet gezien, maar hij stak hem naar de kroon.

‘Ik wil, als ik hier morgenochtend binnenkom, geen papiertje van de HALO meer zien.’

Ik begon te huilen. Ashkaine bleef kalm.

‘Oké, Ernst,’ zei ze alleen.

We hebben die nacht de hele HALO naar Ashkaine’s slaapkamertje verhuisd. In hoge stapels op het bed. We konden nergens slapen, maar dat gaf niet. Het lustrumnummer van de HALO kwam er.

Ik wil, zesentwintig jaar na dato, uit het diepst van mijn hart mijn excuses aanbieden aan de vader van Ashkaine.

Sorry, Ernst.

Anne Branbergen (1983)

COLOFON

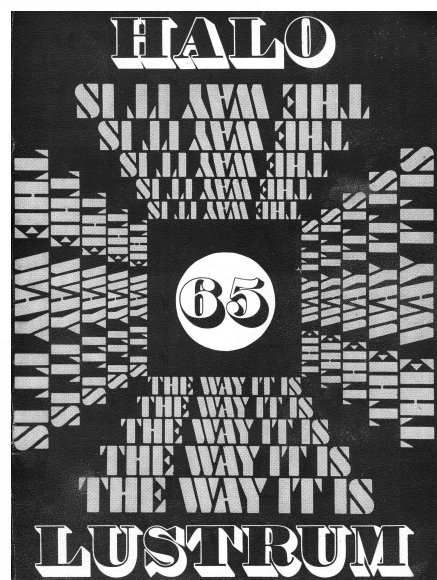
DEZE H.A.L.O WERD IN 1982 SAMENGESTELD DOOR:

ANNE BRANBERGEN, ASHKAINÉ JONGSTRA,
RUTGER SARK EN MICKEY DE BOER.

DE LEI/IJDENDE HAND ACHTER DEZE UITGAVE WAS DIE VAN ONZE
BESCHERMHEER MARTIN KIRCZ.

SPECIALE MEDEWERKING VERLEENDEN:

MARTIJN DAVID, PETER LINDLAU, ALEXANDER RIBBINK
EN ROMBOUT SARK;

UITNODIGING OLO DIES 2009

De jaarlijkse Diesviering voor OLO-leden zal plaatsvinden in de aula op
zaterdag 14 februari 2009

Wij zijn bijzonder verheugd dat de Dies zal worden opgeluisterd door onze oud-leerlingen Ariane Amsberg (1949) en Polo de Haas (1952).

Over hun optreden: DE MELODIE VAN BEMINNEN, schreven zij ons:

Wat past er beter bij 14 februari, Valentijnsdag, (de dag waarop geliefden uitdrukking geven aan hun liefde voor elkaar), dan een blik achter de schermen van erotiek en romantische liefde?

Ariane Amsberg, feministe van het eerste uur, ontdekte in de jaren '70 en '80 dat het jammerlijk gesteld was met het plezier van vrouwen in bed. Door publicaties, boeken, lezingen, radio- en tv-programma's, knokten zij en haar medezusters voor het recht van vrouwen om voor haar lusten op te komen.

Het was niet tevergeefs. Maar hadden die gedreven vrouwen van toen ooit voor ogen dat hun strijd voor seksuele vrijheid en gelijkheid van vrouwen, 30 jaar later zou resulteren in schappen vol strings voor kleine meisjes van de lagere school? In de overwoekering van pornografische voorstellingen op billboards, tv, en - in nog veel sterkere mate - Internet?

Het zal deze middag gaan:

- over de Kunst van het vrijen, over de schoonheid en de poëzie van erotiek.
- over wat is er bereikt, en wat kan nog beter.

En vraag u voordat u komt eens af: Wat was mijn mooiste vrijpartij, en waarom? Polo de Haas heeft een lange artistieke levensloop achter zich en treedt nog steeds veelvuldig op. Hij organiseert jaarlijks zijn eigen concertserie, o.a. in het Concertgebouw. Hij maakt al sinds 1994 muziek bij allerlei vormen van poëzie en zal ook bij deze "poëtische lezing" de muzikale begeleiding verzorgen.

Vanaf **15.00 uur** is de aula open. Het optreden van Ariane Amsberg en Polo de Haas duurt van **15.30 tot 16.00 uur**, waarna rector Roel Schoonveld, zoals gewoonlijk, de "jongens en meisjes" zal toespreken.

Om een indruk te krijgen van het aantal te verwachten bezoekers, verzoeken wij u ons vóór 9 februari mee te delen of u het voornemen hebt aanwezig te zijn.

U kunt hiervoor het formulier gebruiken dat u aantreft achterin het bulletin, of ons dit mailen naar secretariaat@oudleerling.eu.

Mocht u gebruik willen maken van de lift (groot genoeg voor rolstoelen), wilt u dit dan kenbaar maken op uw aanmelding?

Tot ziens op 14 februari!
Het OLO-bestuur

EEN HALVE EEUW GELEDEN

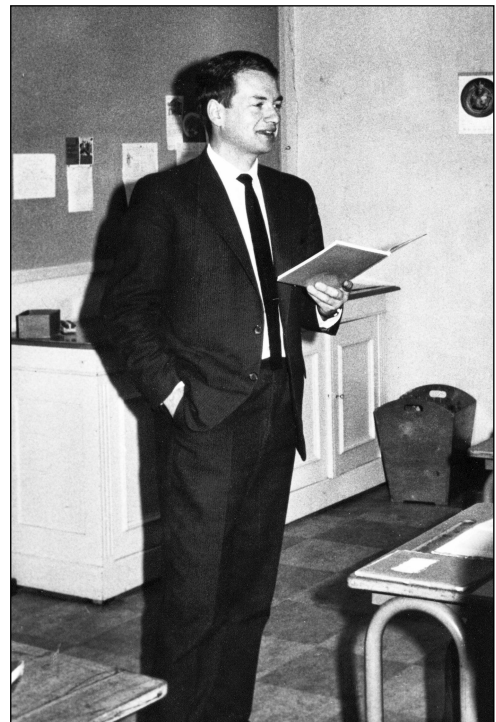
De redactie van OLO bedacht een variant op de letters O - L en vroeg deze oude Oud-Leraar eens terug te kijken op zijn jaren aan Het Amsterdams Lyceum. De jongste leerlingen met wie ik daar in mijn eerste jaar ging werken bereiken nu de AOW-leeftijd, heel wat van hen zijn al gepensioneerd, hoe oud ben ik zelf dan wel inmiddels ?

Het was nog in de jaren vijftig dat ik aankwam als ongeveer het jongste lid van het lerarenkorps, en dat lieten de leerlingen mij weten ook! Reeds op 5 december moest ik voor de hele schoolgemeenschap op het podium bij Sinterklaas opdraven omdat ik de De Lairesestraat onveilig placht te maken met mijn opzienbarende sportfiets "Locomotief". Op bijgaand plaatje uit de Schoolkrant kreeg ik van de Sint een soort windbelletje voor op het fietsstuur, waardoor men mij nu van verre kon horen aanrazen.

Nog in dat eerste jaar wilde ik eens mijn jeugdig gezag doen gelden om een heftige vechtpartij tussen een paar tweedeklassers te onderbreken, maar binnen drie seconden lag ik plat op de grond met een enigszins dolgedraaide knaap bovenop mij.

uit HALO 1959

*voor de klas in het lokaal
Practicum-biologie
foto: Eric Zwijnenburg*

Paniek rondom: Pietje heeft met meneer Z. gevochten! Ik was wel even verbluft, maar moest er, van binnen dan, al gauw erg om lachen. "Pietje" moest in het lokaal ernaast maar even afkoelen. Met hem ben ik tot vandaag zeer bevriend.

Worden er in het Amsterdams Lyceum ook nu nog achtste lessen op dinsdag en donderdag gegeven (nou ja, "gegeven" ...)? In het begin moest ik behalve Nederlands ook veel geschiedenis doceren, maar geschiedenisles in zo'n laatste uur was dan voor niemand een pretje. Als vrolijke voetzoeker schreef iemand op het bord: "Wie is er bij de meisjes meer gezien, meneer Z. of James Dean?" Nadat ik een strikvraag over de vrouw van Karel V had weten te beantwoorden, liep het in 3b verder prettig en aan het eind van het eerste jaar kreeg ik, na een luidruchtige polonaise met de schoolbanken, van Maarten, Jaap en Hein de "vetleren medaille" omdat ik het met hen had uitgehouden: prima kerels!

In de paasvakantie dumpten heel wat Amsterdam-Zuid families hun lieverdjes in het HAL-paaskamp voor eersteklassers in Wolkenland. De rector strikte de niets vermoedende jonge collega voor de leiding daarover, samen met de administratrice. Gelukkig was ik kort ervoor luitenant bij de huzaren geweest: ik smiet een van de ergste nachtelijke raddraaiers (een tof ventje) met pyjama en al in de vijver en daarna hebben we geweldig veel plezier gehad, al die eersteklassertjes voor wie ik een heus vadergevoel ontwikkelde (en ik begreep pas achteraf dat veel van die hummels dat heel goed konden gebruiken ...).

Ja, Wolkenland, buitenstaanders kunnen niet begrijpen hoe kostbaar dat was: zo'n prachtig huis, in zo'n adembenemende omgeving, met zo'n "spiritus loci" ... Ik moet me nu inhouden, want binnen dit kader kan ik geen roman schrijven over de vele werkweken met lagere zowel als hogere klassen, de sfeer van intense samenwerking, solidariteit, genegenheid, muziek maken; het onverwachte plezier aan soms ook heel schoolse taken in zo'n hartverwarmend kader ("*We hebben Latijn nog nooit zo leuk gevonden!* ..."), de intense vreugde aan plannen die binnen het schoolrooster niet goed pasten. Eenmalig in mijn vijfendertig leraarsjaren, hoe we in Wolkenland Vondels "Jeptha" konden bestuderen en beleven.

Waarom verliet ik het Amsterdams Lyceum na zeven jaren? Ach, soms is het voor je leven nodig, het roer om te gooien. Ik ging een paar jaar naar Italië, maar mijn leraarshart is wel in Amsterdam gebleven ...

Anton Zoutewelle

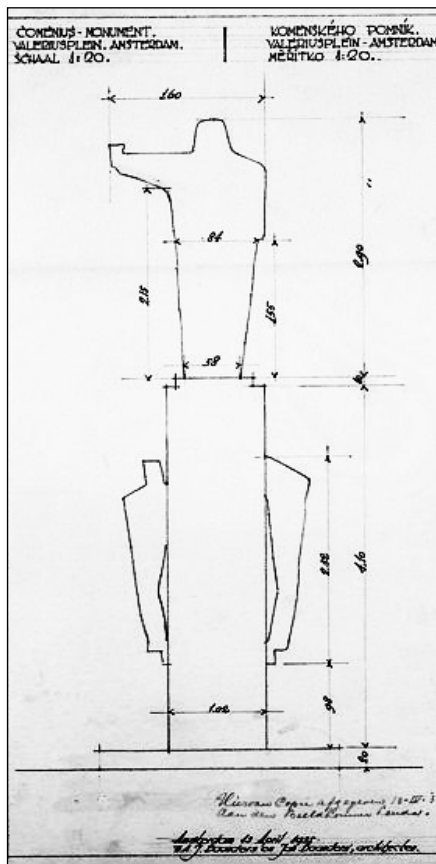
*Werkweek met IIIc Wolkenland 1959
docent Zoutewelle schenkt chocolademelk*

*Werkweek met IV gymnasium
Cursus 1960/61*

COMENIUS TERUGGEVONDEN

uit MEDEDELINGEN 4, juni 2008

Stel je voor, aan de noordzijde van het lyceum – dus aan de kant van het Valeriusplein – staat een ongeveer vier meter hoog beeld van Comenius (1592-1670). Op een stenen sokkel staat het bronzen beeld van de man die geldt als een van de grondleggers van de moderne pedagogiek; dezelfde die vanwege zijn streng-christelijke, maar tevens oecumenische en pacifistische geloofsovertuiging zijn Moravische (tegenwoordig Tsjechische) vaderland moest verlaten en die zich na een rusteloos leven in 1656 in Amsterdam vestigde, hier overleed en in Naarden werd begraven; de man naar wie straten en scholen zijn vernoemd en – o ironie – een Amsterdams verhuisbedrijf. Maar het beeld staat er niet. Alleen de gebarsten en verweerde “eerste steen” halverwege de middenberm, gelegd op 15 november 1920 en met Comenius’ naam in Tsjechische spelling (Komenský), herinnert nog hieraan.

Het plan om Comenius met een beeld te eren kwam van rector Gunning. Als onderwijsman was hij, net als veel van zijn tijdgenoten, gegrepen door wat men wel de “Comeniomanie” noemde: een grenzenloze bewondering voor het pedagogische idealisme van deze Europese, volken- en grenzenoverschrijdende persoonlijkheid. Voor Gunning zelf kwam daar nog bij dat hij via zijn vrouw gelieerd was aan de vroegere voorzitter van de Nederlandse Comenius-vereniging. De internationale Comenius-herdenking van 1920 was door Gunning aangegrepen voor de onthulling van de eerste steen, pal voor het lyceum.

AMSTERDAM, 8 November 1920.

Hierbij hebben wij de eer U mede te deelen, dat de Comenius-herdenking te Amsterdam door ons, in overleg met het Gemeentebestuur, is geregeld op de volgende wijze :

Op 15 November a.s., den 250sten sterfdag van Comenius, zal des morgens te 11 uur het voetstuk van het Comenius-standbeeld op het plein vóór het Amsterdamsch Lyceum plechtig worden onthuld en door den Gezant van Tchecho-Slowakye aan het Gemeentebestuur van Amsterdam worden overgedragen.

Daarna biedt het Gemeentebestuur den Tchecho-Slowaakschen gasten en den Comitéleden een eenvoudig noenmaal aan, waarvoor de Aula van het Lyceum welwillend beschikbaar is gesteld.

Na afloop hiervan zal vermoedelijk het Boheemsche Strijkkwartet Tchechische muziek ten gehoor brengen.

Vervolgens zal in het Huis met de Hoofden, waar Comenius vele jaren de gast van de familie De Geer is geweest, een gedenksteen worden onthuld.

Des avonds te 8 uur houdt Prof. Drtina, staatssecretaris van het Tchecho-Slowaaksche Ministerie van Onderwijs, een lezing over Comenius in de Aula van de Universiteit, welke, behalve voor Comitéleden, ook voor belangstellenden toegankelijk is.

Wij noodigen U uit, bij deze herdenking tegenwoordig te willen zijn.

Namens het Comenius-comité,

de Hertog.

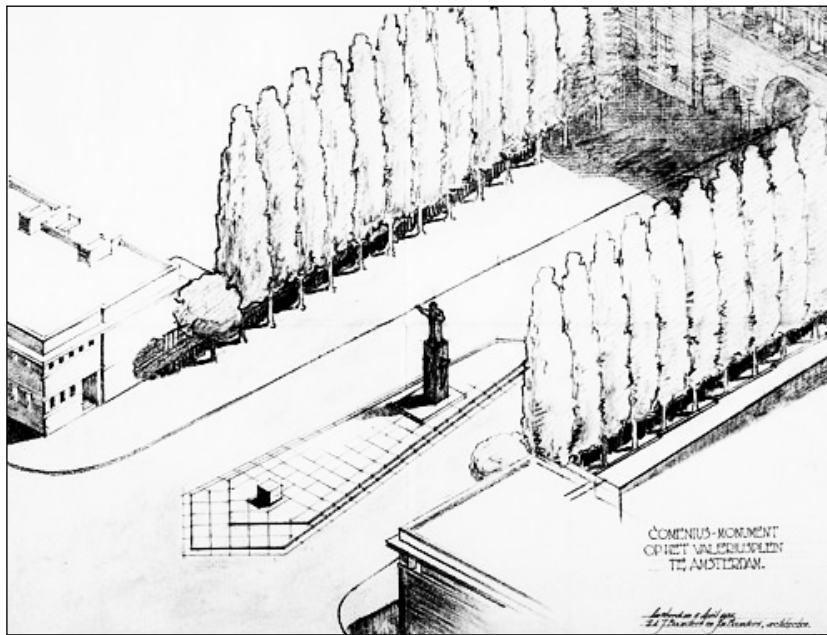
Wethouder voor het Onderwijs,

voorzitter.

Avandam van de He

Commissie ter Gemeentesecretarie,

secretaresse.

In het archief van architectenbureau Baanders bevinden zich tekeningen op basis waarvan de vervolggeschiedenis gereconstrueerd kan worden. Baanders had, zoals bekend, het lyceum ontworpen en werd ook ingeschakeld voor de architectuur van het monument.

Wat Gunnings plan zo interessant maakte, was dat het als een gezamenlijk Nederlands-Tsjechoslowaaks project bedoeld was. In 1923 had Baanders daartoe contact met de beeldhouwer Jan Štursa (1880-1925) en de architect Pavel Janák (1882-1956). Janák was tijdens het interbellum de grote organisator van het Tsjechoslowaakse kunstleven en Štursa was zonder twijfel de meest interessante beeldhouwer van dat moment. Zijn vroege dood, twee jaar later, is vermoedelijk de reden geweest dat het monument de eerste grote vertraging opliep.

Enige jaren later werd Jan Lauda (1896-1959), een voormalige leerling van Štursa, naar voren geschoven. Op tekeningen uit 1935 is te zien hoe het monument in de omgeving gepast moest worden. Comenius staat met de rug naar de school gekeerd, het Valeriusplein overziend. Op enkele meters voor het monument bevindt zich een kleine kubus, die waarschijnlijk voorzien zou worden van een inscriptie. Gunning kon het op dat moment waarschijnlijk niet snel genoeg gaan, want aan de andere kant van zijn lyceum zag hij het Van Heutsz-monument verrijzen. Hoopvol noteerde hij op 15 juni 1935, toen het Van Heutsz werd onthuld: “Het wachten is thans op het Comenius-standbeeld!” En toch kwam het niet zover.

Wordt vervolgd!

Michael Huig,
oud-leerling (1984) en docent Duits

Nadat vorig jaar onze schoolkrant tot de beste van 2007 werd uitgeroepen, is HALO onlangs opnieuw in de prijzen gevallen. Patrick van den Hanenberg, docent geschiedenis en beschermheer van HALO doet verslag:

ONDER DE ROKKEN VAN DE MAJESTEIT IN BERLIJN

In maart 2004 opende koningin Beatrix de Nederlandse ambassade in Berlijn, een van de meest bijzondere moderne gebouwen in de Duitse hoofdstad. Architect Rem Koolhaas heeft zich volkomen kunnen uitleven, ondanks de strikte stedenbouwkundige voorwaarden die de stad Berlijn stelt. Zo mag een gesloten bouwblok niet hoger dan 27 meter zijn en moet een deel bestemd worden voor woningen. Het hart van het gebouw is het zogenaamde ‘traject’, dat zich grillig door het gebouw beweegt, langs de skybox, de ‘vrij’ zwevende zwarte kubus met een geweldig uitzicht op de rivier de Spree. Het traject verbindt de diverse ruimten op split level met elkaar, waardoor er 11 verdiepingen zijn ontstaan binnen de 27 meter gebouwhoogte. Een deel van het traject heeft een transparante vloer. In theorie kan dus vanaf de straat, vele meters lager, onder de rokken van de dames worden gekeken. Reden waarom tijdens de wandeling van Beatrix door het gebouw een rode loper in de magische gang werd gelegd. Een bespottelijke buiging voor de monarchie, die niet gold voor de meisjes van de HALO, die afgelopen september over deze doorzichtige vloer liepen.

Vorig schooljaar had de schoolkrant van Het Amsterdams Lyceum meegedaan aan een wedstrijd die was uitgeschreven door het Duitsland Instituut Amsterdam, dat deel uitmaakt van de Universiteit van Amsterdam. De redactie die op de meest interessante manier aandacht aan Duitsland had besteed mocht met 9 leerlingen en een begeleider een lang weekend naar Berlijn.

Op de HALO-vergaderdag, toen de wedstrijd werd besproken, stond voor het huis van de beschermheer van de HALO een auto, die geheel beschilderd was in de Duitse kleuren. Je hoefde niet bijgelovig te zijn om dit als een zeer gunstig teken te zien. De ideeën vlogen over tafel: een stuk over een minuscuul DDR museum in Monnickendam, een interview met de Duitse voetballer Simon Cziommer, een stuk over de jeugdcultuur in Duitsland. We stonden door die auto al met 1-0 voor tegen alle concurrerende schoolkranten, maar we hadden nóg twee troeven in huis: Gina Hakkert, die zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld tot een veelzijdige journaliste, is half Duits en ook bleek er Duits bloed door de aderen van Veerle Smit te stromen. Met name Gina zette haar schouders onder het nummer, terwijl Suzanne Vos voor een pakkende omslag zorgde met afbeeldingen van een Duitse sportschoen, een Porsche en een pul bier in de Duitse kleuren. Joost Ziff verraste de jury met een geestig én diepzinnig stuk over Nietzsche, de Beschermheer kon het

het Holocaust gedenkteken

weer niet laten om een artikel over de Hamburgse tijd van The Beatles te schrijven, en met eerste klasser Kiriko Mechanicus bleken we over een nieuw tekentalent te beschikken. Kortom: die reis naar Berlijn zat in de knip, ook al hadden de leerlingen nog behoorlijk de zenuwen toen de uitslag in het Amsterdamse Permuseum bekend werd gemaakt en men de andere genomineerde schoolkranten zag liggen.

De dagen in Berlijn waren snel gevuld, met als een van de hoogtepunten een speciaal voor ons geregeld bezoek aan de ambassade, een genoegen dat slechts voor een enkele buitenstaander is weggelegd. De geneugten van de stad zijn in dikke lagen van de straat te schrapen, en dat werd dan ook enthousiast gedaan door de negen jonge journalisten. Maar ook de bizarre geschiedenis van Berlijn werd gulzig opgeslurpt. Een bezoek aan één van de laatste restjes van de ‘antifascistische Beschermingsmuur’ was goed voor vele foto’s die weer in de HALO konden worden gebruikt. Iedereen was diep onder de indruk van het gigantische blokken-monument voor de joodse slachtoffers van de Hitler-tijd, vlak bij de Brandenburger Tor. Drie dagen Berlijn is een vorm van sadisme. Je hebt net de smaak te pakken en dan moet je alweer naar het Hauptbahnhof. Dus, dachten wij vrolijk naast onze schoenen lopend, misschien moeten we nog maar eens aan die wedstrijd van het Duitsland Instituut meedoen.

vóór een restant van De Muur

Patrick van den Hanenberg
Beschermheer HALO

MEDEDELINGEN

Contributie 2009

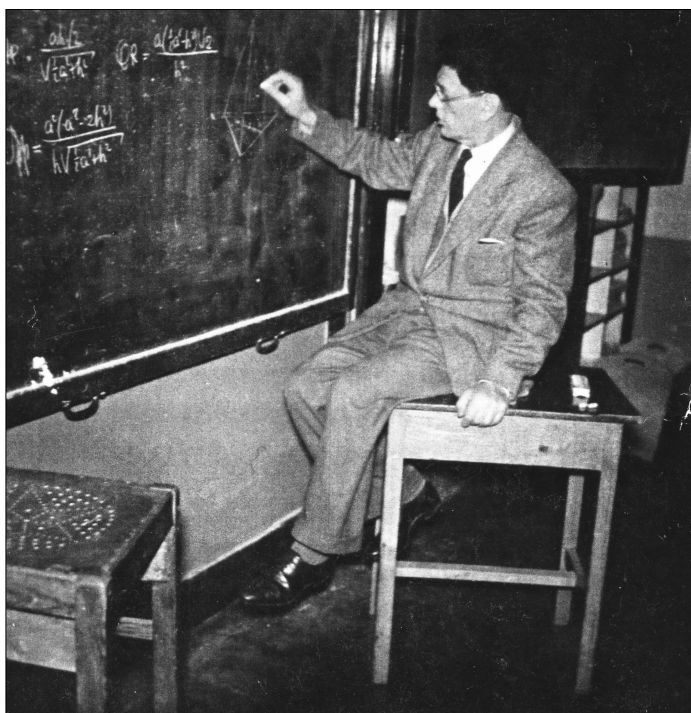
Wanneer u geen acceptgiro bij dit bulletin aantreft, wil dat zeggen dat u ons hebt gemachtigd de contributie te incasseren, zodat binnenkort € 11,-- automatisch van uw rekening wordt afgeschreven.

De overige OLO-leden verzoeken wij de contributie te voldoen door middel van het ingesloten formulier, dan wel door overboeking van € 11,50 op onze rekening 46.78.07.493 te Warmond.

U kunt het OLO-secretariaat ook schriftelijk berichten, dat u ons machtigt de contributie (welke in dat geval € 11,-- bedraagt) voortaan automatisch te incasseren, en wel met ingang van het jaar 2009. Wij zouden het erg op prijs stellen wanneer u hiertoe mocht besluiten, omdat dit onze administratie zou vereenvoudigen.

De Aula

“Onze mooie aula” (om Gunning te citeren) is onlangs aangewezen als officiële trouwlocatie. Het eerste huwelijk – dat van de docenten De la Torre en Besselink – is er al voltrokken. Wie volgt?

Dr. L.A. van Wijk

(docent wiskunde van 1918-1960)

Aan het verzoek van Rudy Kousbroek in het vorige bulletin om in contact te komen met de kinderen van zijn oud-docent wiskunde Dr. L.A. van Wijk is intussen voldaan. Van de hem door zoon Leo gestuurde foto ontving ook de redactie een kopie, die wij hierbij afdrukken.

VAN HET SECRETARIAAT

Herdenking 1940-'45

Mocht u de herdenking in de aula van de in WO-II omgekomen oud-leerlingen, leerlingen en docenten willen bijwonen: deze vindt plaats op **vrijdag 24 april 2009 om 13.00** uur (aanwezig 12.50 uur). Het verdient wel aanbeveling om van tevoren hierover contact op te nemen met de school.

Adresboek uitgave 2007

Dit adresboek kan worden besteld door € 7,50 over te maken naar rekening 46.78.07.493 te Warmond.

U kunt het natuurlijk ook aanschaffen als u op 14 februari de OLO-bijeenkomst op school bezoekt.

Supplement nr. 2

Dit bevat aanvullingen en wijzigingen op het adresboek en wordt u op aanvraag na begin februari gratis toegezonden. Het ligt ook voor u klaar op 14 februari.

In memoriam (jaartal heeft betrekking op het jaar van schoolverlaten)

Cees Apeldoorn (1929)
Gerda Hulst (1951)
Marianne van Breda-Hoekstra (1959)
Henk Maas Geesteranus (1943)
Nettie Klein-von Baumhauer (1945)
Hanneke Halbertsma (1939)
Rudolf Visser (1953)
Lori Jansen-Hötte (1927)
Ben ter Haar (1930)
Rudolf Spittuler (1941)
Kees Otten (1941)
Theo Korijn (1941)
André Tammes (1935)
Betteke Gorter-Jansma (1945)
Kees de Jong (1970)

AANMELDINGSFORMULIER

voor het bijwonen van de OLO-bijeenkomst in de aula van
Het Amsterdams Lyceum

zaterdag 14 februari 2009

NAAM .....

EXAMENJAAR: .....

ADRES: *niet nodig, tenzij onlangs veranderd*

WOONPLAATS: .....

s.v.p. vóór 9 februari 2009 inzenden aan:

**OLO-secretariaat
Heinzestraat 25 hs
1071 SL Amsterdam
fax: 020-6648529
e-mail: secretariaat@oudleerling.eu**

Waarover spraken zij?

*Dies februari 2008:
Ariane Amsberg in gesprek met Polo de Haas*